

2. Звіт про виконання Плану роботи Державної фіскальної служби України на 2018 р. URL: <http://www.sfs.gov.ua>

Мельник Лариса Вадимівна

Начальник служби у справах дітей Млинівської районної державної адміністрації Рівненської області

Коваль Світлана Любомирівна

К.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія Тернопільського національного економічного університету

ПАТРОНАТ НАД ДИТИНОЮ, ЯК ПРОФІЛАКТИКА СОЦІАЛЬНОГО СИРІЦТВА

Соціальне сирітство є однією з найбільш актуальних сучасних проблем українського суспільства. Новим кроком України до міжнародних стандартів опіки над дітьми є реалізація права кожної дитини на виховання в сім'ї, підвищення ефективності роботи державних органів та органів місцевого самоврядування із запобігання соціальному сирітству, удосконалення системи надання соціальних послуг дітям і сім'ям. Певною моделлю профілактики соціального сирітства шляхом запровадження механізмів міжвідомчої взаємодії в процесі раннього виявлення вразливих сімей з дітьми, вироблення управлінських рішень з урахуванням найкращих інтересів дитини, розвитку сімейно зорієнтованих послуг в громаді таких як патронат над дітьми.

Патронат над дітьми – це тимчасовий догляд та виховання дитини в сім'ї патронатного вихователя на період подолання дитиною, батьками або особами, які їх замінюють, складних життєвих обставин та/або на період прийняття рішення про набуття дитиною статусу сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, та визначення форми її подальшого влаштування.

Патронат над дітьми становить інноваційну соціально-педагогічну систему взаємодії фахівців соціальної сфери, патронатних вихователів, рідних батьків, родичів дитини, яка опинилася у складних життєвих обставинах. Така

система передбачає реалізацію комплексу технологій: відбору й підготовки патронатних вихователів; ведення випадку; соціально-педагогічної підтримки дитини й соціального супроводу її біологічної сім'ї; оцінки потреб дитини та її сім'ї; мережевих зустрічей.

Послуга патронату над дитиною може застосовуватися до таких категорій дітей (переважно, але не виключно):

- діти, котрі тимчасово не можуть перебувати у власній сім'ї або ж їх батьки (особи, що їх замінюють), тимчасово не можуть піклуватись про них;
- діти чиї батьки (особи, що їх замінюють), померли чи пропали безвісти;
- діти, яким у сім'ї існує загроза життю чи здоров'ю;
- діти, що зазнали насильства чи жорстокого поводження;
- безпритульні чи підкинуті діти;
- новонароджені діти, від яких відмовились батьки.

У сім'ї патронатного вихователя можуть одночасно перебувати одна або кілька дітей, які є рідними братами чи сестрами, або діти, котрі виховувалися в одній сім'ї і які відповідно до рішення органу опіки та піклування потребують захисту та тимчасового догляду, при цьому їх батьки (мати і батько) – підтримки з боку міждисциплінарної команди спеціалістів.

У першу чергу, послуга патронату надається дитині патронатним вихователем [1]. З моменту передачі її під патронат саме патронатний вихователь несе повну відповідальність за життя, збереження і покращення здоров'я дитини. Він професійно і майстерно налагоджує стосунки з дитиною, котра розлучена зі своїми батьками, оцінює її потреби, створює сприятливі, комфортні умови для розвитку та соціально психологічної реабілітації дитини, формування та підтримки важливих для неї родинних стосунків, а також готує дитину до повернення у свою родину, чи допомагає налагодженню контактів дитини із її новою сім'єю.

Оскільки патронатний вихователь є членом міждисциплінарної команди, всі дії стосовно влаштованої під патронат дитини він узгоджує зі спеціалістами.

Зокрема, спеціалісти Служби у справах дітей, що дбають про захист дитини, дотримання її прав та прийняття рішень з урахуванням її інтересів, при потребі можуть ініціювати притягнення батьків до відповідальності. Працівники Центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, що забезпечують супровід сім'ї дитини, допомогу її батькам при подоланні складних життєвих обставин та при потребі сприяють отриманню соціальних виплат та залучають інших спеціалістів (юриста, психолога, психотерапевта тощо). Спеціалісти інших закладів, установ та організацій сфери освіти, охорони здоров'я, соціального захисту, поліції, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, благодійних фондів та громадських організацій також можуть залучатись і бути членами міждисциплінарної команди.

Патронатних вихователів, соціальних працівників, біологічних батьків та родичів дитини об'єднує спільна мета – створити найкращі умови для зростання дитини та подолання складних життєвих обставин, котрі можуть спричинити остаточне розлучення дитини з батьками та позбавлення їх батьківських прав.

Щодо дитини, влаштованої під патронат, вивчаються два можливі шляхи вирішення подальшої долі. У першу чергу, розглядається можливість повернення дитини до її біологічної сім'ї чи найближчого родинного оточення.

Зокрема, якщо дитину виявлено без супроводу – проводиться робота з розшуку батьків (осіб, які їх заміщають). У випадку, якщо дитину вилучено із сім'ї через недбалість батьків, досліджують можливість підвищення батьківського потенціалу шляхом спеціального навчання. Якщо дитину вилучено через тимчасові труднощі батьків, що зумовлені соціальними, економічними чи політичними факторами, розглядають методи підтримання сім'ї для виходу її із кризового становища.

У випадку неможливості повернення дитини до своєї родини (батьки чи родичі відсутні або уникають співпраці з представниками міждисциплінарної команди), для дитини шукають потенційних усиновлювачів або іншу форму

довготривалого сімейного влаштування – опікунів, прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, що найкраще відповідають інтересам дитини.

Послуга патронату над дитиною фінансується за рахунок бюджетних коштів. Так, законодавством передбачено щомісячні виплати патронатним вихователям:

- грошове забезпечення в розмірі п'яти прожиткових мінімумів для працездатних осіб [2];
- при патронаті 2-х і більше дітей, віком до 1 року, неповнолітньої вагітної, дитини з ВІЛ, грошове, забезпечення збільшується на 10% за кожну дитину, але не більше 50% [3];
- соціальну допомогу на утримання і виховання дитини в розмірі двох прожиткових мінімумів з урахуванням віку дитини;
- сплату єдиного внеску за загальнообов'язкове державне соціальне страхування за патронатного вихователя.

Фінансування послуги патронату над дитиною у 2017–2018 рр. [3; 4], здійснювалося за рахунок субвенції із державного бюджету місцевим бюджетам.

Економічний ефект запровадження послуги патронату досягається за рахунок інтенсивності роботи з вирішення проблем дитини та її сім'ї, використання міждисциплінарного підходу та технології ведення випадку, що дозволяє прискорити процес вироблення оптимальних рішень та їх прийняття з врахуванням найкращих інтересів дитини. Так, загальні витрати на надання послуг одній дитині у сім'ї патронатного вихователя в 2 рази менші, аніж у Центрі соціально-психологічної реабілітації дітей, і в 2,2 рази менші, ніж у будинку дитини.

Отже, сімейний патронат є інноваційним способом забезпечення права дитини на сім'ю, новою комплексною послугою вразливим сім'ям з дітьми, що передбачає як тимчасовий догляд та виховання дитини, котра опинилася у складних життєвих обставинах, у сім'ї патронатних вихователів, і водночас надання фахівцями соціальної сфери інтенсивних підтримуючих послуг

біологічній сім'ї дитини для відновлення її здорового функціонування. Влаштування дитини в сім'ю патронатних вихователів дає можливість уникнути інституційної опіки (влаштування у притулок або центр соціально-психологічної реабілітації дітей, лікарню, інтернатну установу), частково відновити особистісний потенціал, компенсувати деприваційні порушення через отримання досвіду позитивних міжособистісних стосунків, ознайомлення й прийняття нових моделей поведінки, сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із запровадженням патронату над дитиною: Закон України від 19.10.2016 р. № 1692-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1692-19>.
2. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо оплати послуг патронатних вихователів: Закон України від 20.12.2016 № 1794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1794-19>.
3. Про Держаний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21.12.2016р. № 1801-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>.
4. Деякі питання здійснення патронату над дитиною: Постанова КМУ № 148 від 16.03.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/148-2017-%D0%BF>.
5. Сімейний патронат в Україні. URL: <http://patronat.in.ua/>.